21 Φεβρουαρίου 2015

Οι άγιοι Πατέρες για τον Παράδεισο και την Κόλαση

Ορθοδοξία και Ορθοπραξία / Άγιοι - Πατέρες - Γέροντες / Ορθόδοξη πίστη



Είναι πολύ σημαντικό να δούμε την διδασκαλία των αγίων Πατέρων για τον Παράδεισο και την Κόλαση, γιατί αυτοί είναι οι απλανείς διδάσκαλοι της Εκκλησίας, οι φορείς της αμιάντου Παραδόσεως, και γι' αυτό η Αγία Γραφή δεν μπορεί να ερμηνευθεί έξω από την Θεόπνευστη διδασκαλία τους. Άλλωστε, η Εκκλησία, που είναι το θεανθρώπινο Σώμα του Χριστού, γράφει την Αγία Γραφή και την ερμηνεύει. **Η γενική διδασκαλία των αγίων Πατέρων της Εκκλησίας είναι ότι ο Παράδεισος και η Κόλαση δεν υπάρχουν εξ επόψεως του Θεού, αλλά εξ επόψεως του ανθρώπου**. Βεβαίως, υπάρχει Παράδεισος και Κόλαση **σαν δύο τρόποι ζωής**, αλλά δεν είναι ο Θεός που τους δημιούργησε. **Στην πατερική παράδοση φαίνεται καθαρά ότι δεν υπάρχουν δύο τόποι, αλλά ο ίδιος ο Θεός είναι Παράδεισος για τους αγίους και ο ίδιος ο Θεός είναι Κόλαση για τους αμαρτωλούς.** Αυτό συνδέεται αναπόσπαστα με την διδασκαλία των αγίων Πατέρων για την καταλλαγή και την συμφιλίωση, όπως και για την εχθρότητα του ανθρώπου με τον Θεό. Πουθενά στην Αγία Γραφή δεν φαίνεται ότι Θεός καταλλάσσεται με τους ανθρώπους, αλλά ότι ο Χριστός καταλλάσσει τον άνθρωπο με τον Θεό.

Άλλωστε, φαίνεται σε όλη την πατερική Παράδοση ότι Θεός ποτέ δεν είναι εχθρός του ανθρώπου, αλλά ο άνθρωπος καθίσταται εχθρός του Θεού διότι δεν έχει κοινωνία και μέθεξη με Αυτόν. Έτσι ο άνθρωπος γίνεται εχθρός του Θεού και όχι ο Θεός του ανθρώπου. Ο άνθρωπος με την αμαρτία που διαπράττει βλέπει τον Θεό οργισμένο και εχθρικό[5]. Αυτό το θέμα θα το δούμε παρουσιάζοντας την

διδασκαλία συγκεκριμένων Πατέρων της Εκκλησίας.

Νομίζω ότι είναι καλό να αρχίσουμε από τον **άγιο Ισαάκ τον Σύρο**, ο οποίος κάνει λόγο για το τι είναι Παράδεισος και τι είναι Κόλαση. Μιλώντας για τον Παράδεισο λέγει ότι **Παράδεισος είναι η αγάπη του Θεού**. Και, φυσικά, όταν αναφερόμαστε στην αγάπη, εννοούμε κυρίως και προ παντός την άκτιστη ενέργεια του Θεού. Γράφει: «Παράδεισος εστίν η αγάπη του Θεού, εν η η τρυφή πάντων των μακαρισμών»[6]. Αλλά αναφερόμενος και στην Κόλαση λέγει σχεδόν τα ίδια πράγματα, ότι, δηλαδή, και **η Κόλαση είναι η μάστιγα της αγάπης.** Γράφει: « *Εγώ δε λέγω, ότι οι εν τη γεέννη κολαζόμενοι τη μάστιγι της αγάπης μαστίζονται. Και τι πικρόν και σφοδρόν το της αγάπης κολαστήριον;*»[7].

Έτσι, **η Κόλαση είναι το μαρτύριο της αγάπης του Θεού**.Άλλωστε, όπως λέγει ο ίδιος, η λύπη στην καρδιά από την αμαρτία, που έγινε σε βάρος της αγάπης του Θεού, «*οξυτέρα εστί πάσης κολάσεως γινομένης*»[8]. Πραγματικά, τιμωρία είναι όταν αρνούμαστε και αντιβαίνουμε στην αγάπη κάποιου. Είναι φοβερό να μας αγαπούν και εμείς να συμπεριφερόμαστε ανάρμοστα. Αυτό αν το συγκρίνουμε με την αγάπη του Θεού, μπορούμε να καταλάβουμε το μαρτύριο της Κολάσεως.

Και συνδέεται με εκείνο που λέγει πάλι ο άγιος Ισαάκ, ότι είναι άτοπο να ισχυρίζεται κανείς «*ότι οι αμαρτωλοί εν τη γεέννη στερούνται της αγάπης του Θεού*»[9]. Επομένως, και οι κολασμένοι θα δέχωνται την αγάπη του Θεού. Ο Θεός θα αγαπά όλους τους ανθρώπους, και δικαίους και αμαρτωλούς, αλλά δεν θα αισθάνωνται όλοι κατά τον ίδιο βαθμό και τρόπο αυτήν την αγάπη.**Πάντως, είναι άτοπο να ισχυριζόμαστε ότι Κόλαση είναι η απουσία του Θεού.** Από αυτά συνεπάγεται ότι η βίωση του Θεού εκ μέρους των ανθρώπων θα είναι διαφορετική. Στον καθένα θα δοθεί από τον Δεσπότη Χριστό «*το προς αξίαν*», «*κατά το μέτρον των αριστευμάτων αυτού*». Γιατί εκεί θα καταργηθούν οι τάξεις των διδασκόντων και διδασκομένων και σε καθέναν θα υπάρχει «*η οξύτης της εφέσεως παντός*». Έτσι, ένας θα είναι εκείνος που θα δώσει την Χάρη Του προς όλους, δηλαδή ο ίδιος ο Θεός, **αλλά οι άνθρωποι θα την δέχωνται ανάλογα με την δεκτικότητα τους.**

Η αγάπη του Θεού θα πίπτει σε όλους τους ανθρώπους, αλλά θα ενεργή κατά διπλούν τρόπο, τους μεν αμαρτωλούς θα κολάζει τους δε δικαίους θα ευφραίνει. Γράφει ο άγιος Ισαάκ ο Σύρος, εκφράζοντας την Ορθόδοξη Παράδοση πάνω στο

θέμα αυτό: «**Ενεργεί δε η αγάπη εν τη δυνάμει αυτής κατά διπλούν τρόπον τους μεν αμαρτωλούς χολάζουσα, ως και ενταύθα συμβαίνει προς φίλον από φίλου· τους δε τετηρηκότας τα δέοντα, ευφραίνουσα εν αυτή**»10.

Επομένως, η ίδια η αγάπη του Θεού, η ίδια ενέργεια θα επιπίπτει σε όλους τους ανθρώπους, αλλά θα ενεργεί διαφορετικά. **Πως όμως θα γίνεται αυτή η διαφορά;** Ο Θεός είπε στον Μωυσή: *«ελεήσω ον αν ελεώ, και οικτειρήσω ον αν οικτείρω*» (Εξ. λγ', 19). Ο Απόστολος Παύλος, αναφέροντας αυτό το χωρίο της Παλαιάς Διαθήκης, συμπεραίνει: *«άρα ουν ον θέλει ελεεί, ον δε θέλει σκληρύνει»* (Ρωμ. θ', 18). Χρειάζεται να ερμηνευθεί αυτό μέσα σε ορθόδοξα πλαίσια. Πως ο Θεός τον ένα θέλει να ελεήσει και τον άλλο θέλει να σκληρύνει; Υπάρχει προσωποληψία στον Θεό;

Κατά την ερμηνεία του **Θεοφύλακτου Βουλγαρίας**, αυτό**συνδέεται με την φύση του ανθρώπου** και όχι με την φύση και την ενέργεια του Θεού. Λέγει ο ιερός Θεοφύλακτος: *«Καθώς ο ήλιος το μεν κηρί, απαλύνει, τον δε πηλόν σκληρύνει, όχι καθ' εαυτόν, αλλά δια την διαφορετική ύλην του κηρού και του πηλού· έτζι και ο Θεός την πηλίνην καρδίαν του Φαραώ λέγεται πως σκληρύνει»*[11]. **Επομένως, ανάλογα με την πνευματική κατάσταση του ανθρώπου θα ενεργή και η Χάρη του Θεού, δηλαδή η αγάπη Του, η οποία θα ακτινοβολεί σε όλους.**

Στην προοπτική αυτή εντάσσεται και ο **Μ. Βασίλειος.**ερμηνεύοντας το ψαλμικό χωρίο «*φωνή Κυρίου διακόπτοντος φλόγα πυρός*», λέγει ότι αυτό το θαύμα πραγματοποιήθηκε στους Τρεις Παίδες στην κάμινο του πυρός. Η φωτιά στην περίπτωση αυτή διακόπηκε στα δύο, και γι' αυτό «ενεπύριζε τους κύκλω πάντας», ενώ «πνεύμα εδέξατο εν εαυτή, ηδίστην αναπνοήν και ανάψυξιν, ώσπερ εν σκιά τινι φυτών, εν ειρηνική καταστάσει παρεχομένη τοις παισίν». **Έτσι, ενώ η φωτιά εκείνη κατέκαιε τους έξω από αυτήν, εν τούτοις δρόσιζε τους Παίδες, σαν να βρίσκονταν κάτω από την σκιά ενός δένδρου.** Στην συνέχεια παρατηρεί ότι το πυρ που ετοιμάσθηκε από τον Θεό για τον διάβολο και τους αγγέλους του « *διακόπτεται τη φωνή του Κυρίου*». Το πυρ έχει δύο δυνάμεις, την καυστική και φωτιστική δύναμη και ενέργεια, γι' αυτό και καίει και φωτίζει. **Έτσι, οι άξιοι της φωτιάς θα αισθανθούν την καυστική ιδιότητα της και οι άξιοι του φωτισμού θα αισθανθούν την φωτιστική ιδιότητα του πυρός**. Γι' αυτό ολοκληρώνει πολύ χαρακτηριστικά: *«Φωνή ουν Κυρίου διακόπτοντος φλόγα πυρός» και μερίζοντας, ως αλαμπές μεν είναι το πυρ της κολάσεως, άκαυστον δε το φως της αναπαύσεως απομείναι»*[12]

.

Επομένως, το πυρ της Κολάσεως θα είναι αλαμπές, θα στερήται της φωτιστικής ιδιότητος, ενώ το φως των δικαίων θα είναι άκαυστον, θα στερήται της καυστικής ιδιότητος, και αυτό θα είναι αποτέλεσμα της διαφορετικής ενεργείας του Θεού. Οπωσδήποτε, αυτό υπονοεί ότι ανάλογα με την κατάσταση του ο άνθρωπος θα δέχεται και την άκτιστη ενέργεια του Θεού.

Η ερμηνεία αυτή περί του Παραδείσου και της Κολάσεως δεν είναι μόνον του αγίου Ισαάκ του Σύρου και του Μ. Βασιλείου, αλλά είναι γενική διδασκαλία των Πατέρων της Εκκλησίας, οι οποίοι ερμηνεύουν αποφατικά τα περί του αιωνίου πυρός και της αιωνίου ζωής. **Όταν μιλούμε για αποφατισμό** δεν εννοούμε ότι οι Πατέρες αλλοιώνουν την διδασκαλία της Εκκλησίας μιλώντας αφηρημένα και στοχαστικά, αλλά ότι ερμηνεύουν τα θέματα αυτά προσπαθώντας να τα αποδεσμεύσουν από κατηγορίες της ανθρωπινής σκέψεως και από εικόνες των αισθητών πραγμάτων[13]. Και στο σημείο αυτό φαίνεται η διαφορά των Ορθοδόξων – Ρωμηών Πατέρων από τους Φραγκολατίνους, οι οποίοι **έλαβαν αυτές τις πραγματικότητες ως κτιστές**[14].

Έτσι, λοιπόν, και ο άγιος Γρηγόριος ο Θεολόγος αναπτύσσει την σπουδαία αυτήν αλήθεια, η οποία, όπως θα φανεί, έχει μεγάλη σημασία για την εκκλησιαστική και πνευματική ζωή. Συνιστά στους ακροατές του να δέχωνται τις διδασκαλίες της Εκκλησίας περί της αναστάσεως των σωμάτων, της κρίσεως και της ανταποδόσεως των δικαίων. Και πρέπει να τις δέχωνται μέσα στην προοπτική ότι η μέλλουσα ζωή είναι «*φως τοις κεκαθαρμένοις την διάνοιαν*», φυσικά, «*κατά την αναλογίαν της καθαρότητας*», και αυτό ονομάζουμε Βασιλεία των Ουρανών, και σκότος «*τοις τυφλώττουσι το ηγεμονικόν*», που είναι στην πραγματικότητα αλλοτρίωση Θεού, «*κατά την αναλογίαν της εντεύθεν αμβλυωπίας*»[15]. Η αιώνια ζωή είναι φως γι' αυτούς που καθάρισαν τον νου τους, και μάλιστα κατά τον βαθμό της καθάρσεως, και σκότος γι' αυτούς που είναι τυφλοί στον νου, δηλαδή γι' αυτούς που δεν φωτίσθηκαν από την ζωή αυτήν και δεν έφθασαν στον φωτισμό και την θέωση. Αυτήν την διαφορά μπορούμε να την δούμε και από τις αισθητές πραγματικότητες. Ο ένας και αυτός ήλιος «*φωτίζει μεν την υγιαίνουσαν όψιν αμαυροί δε την ασθενούσαν*». **Οπότε δεν φταίει ο ήλιος, αλλά η κατάσταση του οφθαλμού.**

Το ίδιο ακριβώς αναλογικά θα γίνει και κατά την Δευτέρα Παρουσία του Χριστού.

Ένας είναι ο Χριστός *«άλλ' εις πτώσιν κείται και ανάστασιν πτώσιν μεν τοις απίστοις, ανάστασιν δε τοις πιστεύουσι»*[16]. Ο ίδιος και Αυτός Λόγος του Θεού, ακόμη και τώρα, πολύ περισσότερο τότε, *«και φοβερός τοις ουκ αξίοις δια την φύσιν και χωρητός δια φιλανθρωπίαν τοις ούτως ηυτρεπισμένοις»*[17]. Γι' αυτό δεν αξιώνονται όλοι να ευρίσκονται στην ίδια τάξη και στάση, άλλ' ο μεν είναι άξιος για την μία, ο άλλος για την άλλη, *«προς μέτρον, οίμαι, της εαυτού καθάρσεως»*[18]. Ανάλογα με την καθαρότητα της καρδιάς και του νου ο άνθρωπος θα γεύεται της μιας και της αυτής άχτιστου ενεργείας του Θεού. **Επομένως, και κατά τον άγιο Γρηγόριο τον Θεολόγο, ο ίδιος ο Θεός είναι Παράδεισος και Κόλαση για τον άνθρωπο, αφού ο καθένας γεύεται της ενεργείας του Θεού αναλόγως της ψυχικής του καταστάσεως**. Γι' αυτό σε μια δοξολογητική του φράση θα πει *: «Ω Τριά ης εγώ κατηξιώθην, και λάτρης είναι, και κήρυξ εκ πλείονος ανυπόκριτος! Ω Τριάς η πάσι ποτέ γνωσθησομένη, τοις μεν τη έλλαμψει, τοις δε τη κολάσει»*[19]. **Ο ίδιος ο Τριαδικός Θεός είναι και έλλαμψη και κόλαση για τους ανθρώπους**. Ο λόγος του άγιου είναι ξεκάθαρος και αποκαλυπτικός. Θα ήθελα όμως να μνημονεύσω και τον **άγιο Γρηγόριο τον Παλαμά**, αρχιεπίσκοπο Θεσσαλονίκης, ο οποίος τονίζει, την ίδια διδασκαλία.

Αναφερόμενος στον λόγο του Ιωάννου του Προδρόμου περί του Χριστού, *«ούτος βαπτίσει υμάς εν πνεύματι αγίω και πυρί»*, λέγει ότι θέλει να φανερώση αυτήν την αλήθεια, ότι, δηλαδή, **οι άνθρωποι θα δεχθούν ανάλογα ή την κολαστική ή την φωτιστική ιδιότητα της Χάριτος.** Γράφει χαρακτηριστικά:*«Ούτος», φησί, «βαπτίσει υμάς εν Πνεύματι αγίω και πυρί», τω φωτιστικώ δηλονότι και κολαστικώ, κατ' αξίαν εκάστου της εαυτού διαθέσεως κομιζομένου το κατάλληλον»*[20].

Βέβαια, είναι ανάγκη να δούμε την διδασκαλία αυτή του αγίου Γρηγορίου του Παλαμά μέσα σε όλη την ορολογική προοπτική περί της άκτιστου Χάριτος του Θεού. Ο άγιος διδάσκει ότι όλη η κτίση μετέχει της ακτίστου Χάριτος του Θεού, αλλά όμως όχι κατά τον ίδιο τρόπο και κατά τον ίδιο βαθμό. Έτσι, η μέθεξη της Χάριτος του Θεού από τους αγίους είναι διαφορετική από την μέθεξή της από την άλλη κτίση, θα τονίσει χαρακτηριστικά: *«Ει δ' εν ον τοις πάσι μεθεκτόν, ούχ ενιαίως, αλλά διάφορος μετέχεται... ει και μετέχει πάντα του Θεού αλλά της των αγίων μεθέξεως πολλήν και μεγίστην ορώμεν την διαφοράν»*[21].

Άλλωστε, γνωρίζουμε από την όλη διδασκαλία της Εκκλησίας ότι **η άκτιστη Χάρη του Θεού λαμβάνει διάφορα ονόματα από τα αποτελέσματα, από το έργο που επιτελεί.**

Εάν καθαρίζει τον άνθρωπο λέγεται καθαρτική, εάν τον φωτίζει λέγεται φωτιστική, εάν τον θεώνη λέγεται θεοποιός. Επίσης, άλλοτε λέγεται ουσιοποιός, άλλοτε ζωοποιός και άλλοτε σοφοποιός. Επομένως, όλη η κτίση μετέχει της ακτίστου Χάριτος του Θεού, αλλά διαφοροτρόπως. Και γι' αυτό δεν πρέπει να κάνουμε σύγχυση μεταξύ της θεοποιού Χάριτος που μετέχουν οι άγιοι και άλλων ενεργειών. Το ίδιο, βέβαια, συμβαίνει και με την Χάρη του Θεού στην αιώνια ζωή. **Οι δίκαιοι θα μετέχουν της φωτιστικής και θεοποιού ενεργείας, ενώ οι αμαρτωλοί και ακάθαρτοι θα βιώνουν την καυστική και κολαστική ενέργεια του Θεού.**

Αυτήν την διδασκαλία την συναντούμε και στα ασκητικά συγγράμματα διαφόρων αγίων. Για παράδειγμα αναφέρουμε τον**άγιο Ιωάννη τον Σιναΐτη**, ο οποίος λέγει ότι το ίδιο πυρ ονομάζεται και *«πυρ καταναλίσκον και φωτίζον φως»*. Πρόκειται για το άγιο και υπερουράνιο πυρ, που είναι η Χάρη του Θεού. Η Χάρη του Θεού, που δέχονται οι άνθρωποι σε αυτήν την ζωή, τους μεν «*καταφλέγει, δια το έτι ελλειπές της καθάρσεως*», τους άλλους «φωτίζει, δια το μέτρον της τελειότητας» [22]. Βέβαια, η Χάρη του Θεού δεν θα καθαρίζει τους αμετανόητους αμαρτωλούς στην άλλη ζωή, αλλά αυτό που λέγει ο άγιος Ιωάννης ο Σιναΐτης συμβαίνει τώρα. Και είναι βεβαιωμένο από την ασκητική εμπειρία **ότι οι άγιοι στην αρχή αισθάνονται την Χάρη του Θεού σαν φωτιά που κατακαίει τα πάθη και στην συνέχεια, όσο καθαρίζεται η καρδιά, τόσο και αισθάνονται την Χάρη του Θεού ως φως.**

Σύγχρονοι θεόπτες βεβαιώνουν ότι όσο κανείς μετανοεί και εν Χάριτι βιώνει την κόλαση κατά την πορεία της ασκήσεώς του, τόσο και αυτή (η Χάρη), χωρίς καν να το περιμένει ο άνθρωπος,**μετατρέπεται** σε Άκτιστο Φως. Πρόκειται για την ίδια Χάρη του Θεού, η οποία πρώτα καθαρίζει τον άνθρωπο, και όταν αυτός φθάσει σε μεγάλο βαθμό μετανοίας και καθάρσεως, θεάται ως φως. Επομένως, δεν πρόκειται περί κτιστών πραγμάτων και ανθρωπίνων συναισθηματικών καταστάσεων, αλλά περί βιώσεως της ακτίστου Χάριτος του Θεού.

Οι θεολογικές και εκκλησιολογικές συνέπειες αυτής της αλήθειας

Όλα όσα αναφέραμε μέχρι τώρα δεν είναι θεωρητικές αλήθειες, αλλά έχουν σχέση με την όλη εκκλησιαστική ζωή. Άλλωστε, η διδασκαλία των αγίων Πατέρων για

τον Παράδεισο και την Κόλαση είναι ένα κλειδί ερμηνείας τόσο της Αγίας Γραφής και των πατερικών κειμένων όσο και της εκκλησιαστικής ζωής. Στην ενότητα αυτή θα εξετάσουμε αναλυτικότερα τις συνέπειες της ορθοδόξου θεωρήσεως του Παραδείσου και της Κολάσεως για την εκκλησιαστική και πνευματική ζωή.

α) Παράδεισος και Κόλαση είναι ενέργεια της ακτίστου Χάριτος του Θεού, όπως την βιώνουν οι άνθρωποι, **γι' αυτό και είναι άκτιστα.**Κατά τους αγίους Πατέρας της Εκκλησίας, **δεν υπάρχει άκτιστοςΠαράδεισος και κτιστή Κόλαση**, όπως διδάσκει η φραγκολατινική παράδοση. Οι Φράγκοι, ακολουθούντες τον**Αυγουστίνο** , πίστευαν ότι οι κολαζόμενοι δεν θα βλέπουν τον Θεό, και γι' αυτό εξέλαβαν το πυρ της Κολάσεως ως κτιστό. Είναι γνωστή η Κόλαση του Δάντη και οι περιγραφές των κολασμένων. Έτσι, οι Φράγκοι φαντάστηκαν τον κόσμο ως τριόροφο, που αποτελείται από τον αμετάβλητο ουρανό για τους ευδαίμονες, μεταβλητή γη για να δοκιμάζωνται οι άνθρωποι και μεταβλητά καταχθόνια για τους κολαζομένους και καθοριζόμενους. Συνέπεια αυτής της απόψεως είναι και περί καθαρτηρίου πυρός διδασκαλία των Φράγκων[23].

Επομένως, **Παράδεισος και Κόλαση υπάρχουν όχι με την μορφή απειλής και τιμωρίας εκ μέρους του Θεού, αλλά με την μορφή ασθενείας και θεραπείας.** Οι θεραπευμένοι και κεκαθαρμένοι βιώνουν την φωτιστική ενέργεια της θείας Χάριτος, ενώ οι αθεράπευτοι και ασθενείς βιώνουν την καυστική ενέργεια του Θεού.

Στην Αγία Γραφή η δόξα του Θεού χαρακτηρίζεται με τις αντιθέσεις φως – γνόφος, και πυρ – σκότος ή δόξα – νεφέλη και αστραπή – καπνός. Αυτοί που έχουν ανιδιοτελή αγάπη και είναι φίλοι του Θεού βλέπουν τον Θεό «*εν φωτι – γνόφω*», ενώ οι ιδιοτελείς και ακάθαρτοι βλέπουν τον Θεό κριτή ως «*πυρ – σκότος*»[24]. Έτσι, λοιπόν, ο Παράδεισος καλείται και φως και γνόφος. Από γλωσσικής πλευράς φαίνεται ότι είναι αντίθετες έννοιες, γιατί το φως είναι αντίθετο από τον γνόφο και ο γνόφος είναι αντίθετος από το φως. Βέβαια, στην πατερική παράδοση ο γνόφος είναι φως «*δια την υπερέχουσαν φανότητα*». Επίσης, η Κόλαση χαρακτηρίζεται με τις εικόνες πυρ και σκότος. Αλλά και οι δυο αυτές εικόνες είναι αντίθετες. Γι' αυτό η Κόλαση δεν είναι ούτε πυρ ούτε σκότος, όπως εμείς γνωρίζουμε τις πραγματικότητες αυτές. Και φυσικά ούτε ο Παράδεισος είναι φως και γνόφος, όπως εμείς γνωρίζουμε αυτές τις πραγματικότητες. Γι' αυτό οι άγιοι Πατέρες προτιμούν την**αποφατική** ορολογία, για να μη γίνεται καμμία σύγχυση.

Το θέμα είναι ότι τόσο **ο Παράδεισος όσο και η Κόλαση δεν είναι κτιστές πραγματικότητες, αλλά άκτιστες**. Οι δίκαιοι και οι αμαρτωλοί θα δουν τον Θεό στην άλλη ζωή, αλλά, **ενώ οι δίκαιοι θα έχουν μέθεξη Θεού και κοινωνία, οι αμαρτωλοί δεν θα έχουν μέθεξη.** Αυτό φαίνεται στην παραβολή του άφρονος Πλουσίου. Ο Πλούσιος έβλεπε τον Αβραάμ και τον Λάζαρο στους κόλπους του, αλλά **δεν είχε μέθεξη του Θεού και γι' αυτό φλεγόταν**. Δεχόταν την καυστική ενέργεια της οράσεως του Θεού. Καίτοι είναι παραβολή, εν τούτοις εκφράζει την πραγματικότητα. Η χρησιμοποίηση του είδους της παραβολής γίνεται για να εκφραστούν οι αλήθειες.

β) Εφ' όσον αναλόγως της πνευματικής τους καταστάσεως οι άνθρωποι έχουν διαφορετική εμπειρία της θείας Χάριτος, **άρα απαιτείται κάθαρση από αυτήν ακόμη την ζωή.** Η κάθαρση, κατά τους αγίους Πατέρες, γίνεται κυρίως στην καρδιά και στον νου του ανθρώπου. Ο νους είναι το ηγεμονικό της -ψυχής, δια του οποίου ο άνθρωπος έχει μέθεξη και κοινωνία με τον Θεό. Ο σκοτασμός του ηγεμονικού λέγεται αλλοτρίωση· όχι ότι αποχωρίζεται ο άνθρωπος τον Θεό αλλά ότι **δεν έχει μέθεξη**. Με την πτώση του ανθρώπου και την αμαρτία του ο νους σκοτίστηκε και ταυτίστηκε με την λογική, τα πάθη και τον περιβάλλοντα κόσμο. Τώρα απαιτείται κάθαρση του νου.

Ο άγιος Γρηγόριος τονίζει επιγραμματικά: *«Δια τούτο καθαρτέον εαυτόν πρώτον, είτα τω καθαρώ προσομιλητέον».* **Αν κανείς θελήση να φθάσει στον Θεό και να αποκτήση την γνώση Του, χωρίς προηγουμένως να περάση από σχετική δοκιμασία, που είναι η κάθαρση της καρδιάς,**

τότε θα συμβεί το ίδιο με τόσες άλλες περιπτώσεις που συναντούμε στην Αγία Γραφή και τις οποίες αναφέρει ο άγιος Γρηγόριος ο Θεολόγος, θα συμβεί ο,τι και στον Ισραηλιτικό λαό, που δεν μπορούσε να δη το ελλαμπόμενο πρόσωπο του Μωϋσέως από την Χάρη του Θεού. Ή θα συμβεί ό,τι και στον Μανωέ, που φώναξε: «*Απολώλαμεν, ω γύναι, Θεόν εωράκαμεν*». Θα συμβεί ο,τι και στον Απόστολο Πέτρο, ο οποίος μετά το θαύμα της θαυματουργικής αλιείας, είπε: «*έξελθε απ' εμού ότι ανήρ αμαρτωλός ειμί Κύριε*». Θα συμβεί ο,τι και στον Απόστολο Παύλο, **ο οποίος έχασε την όρασή του, αφού είδε τον διωκόμενο από αυτόν Χριστό, χωρίς προηγουμένως να καθαρθεί από τους διωγμούς.** Ακόμη θα συμβεί ο,τι με τον εκατόνταρχο ο οποίος, καίτοι ζήτησε από τον Χριστό την θεραπεία, εν τούτοις Τον παρακαλεί να μην έλθει στο σπίτι του από δειλία, που πάντως επαινείται από τον Χριστό. Λέγοντας αυτά ο άγιος Γρηγόριος ο Θεολόγος, κάνει την εξής παρατήρηση. Αν κάποιος από μας είναι ακόμη εκατόνταρχος δουλεύοντας στον κοσμοκράτορα του κόσμου τούτου, και γι' αυτό είναι ακάθαρτος, ας το αισθανθεί και ας πει τον λόγο του εκατοντάρχου: «*ουκ είμι ικανός ίνα μου υπό την στέγην εισέλθης*». Ας μη μείνει όμως σε αυτήν την διαπίστωση. **Αλλά αν θέλει να δη τον Χριστό, τότε ας κάνη αυτό που έκανε ο Ζακχαίος**. Ας δεχθεί τον Λόγο στο σπίτι του, αφού προηγουμένως όμως ανεβεί επάνω στην συκομορέα, «*νεκρώσας τα μέλη τα επί της γης και υπεραναβάς το σώμα της ταπεινώσεως*».

Απαιτείται συναίσθηση της ακαθαρσίας μας, αλλά και αγώνας για την κάθαρση και την θεραπεία. Χρειάζεται να καθαρίσουμε και να κοσμήσουμε την ψυχή μας και ακόμη να φωτισθούμε με την δύναμη και την ενέργεια του Χριστού. Διότι, όταν τηρήσουμε την καρδιά μας με κάθε φυλακή, δηλαδή, όταν βάλουμε την νήψη στην καρδιά μας και όταν ετοιμάζουμε την καρδιά μας για αναβάσεις πνευματικές, τότε «*φωτισθώμεν εαυτοίς φως γνώσεως- τηνικαύτα λαλώμεν Θεού σοφίαν εν μυστηρίω την αποκεκρυμμένην, και τοις άλλοις εκλάμπωμεν».* Γι' αυτό επιγραμματικά ο άγιος Γρηγόριος ο Θεολόγος γράφει: «*Τέως δε καθαιρώμεθα και προτελώμεθα τω Λόγω, ιν' ότι μάλιστα αυτούς ημάς ευεργετώμεν, θεοειδείς εργαζόμενοι, και ήκοντα τον Λόγον υποδεχόμενοι*»[25]. **Έτσι, στην Ορθοδοξία γίνεται συνεχώς λόγος για κάθαρση και μετάνοια, κατά την διδασκαλία του Χριστού:** «*μετανοείτε· ήγγικε γαρ η Βασιλεία των Ουρανών*» (Ματθ. δ', 17). Μόνο μέσα από την μετάνοια γνωρίζει ο άνθρωπος τον Θεό εξ εμπειρίας, **διότι ο Θεός δεν είναι γνωσιολογική θεωρία η ιδέα, αλλά θέα.**

γ) **Το βαθύτερο έργο της Εκκλησίας είναι να θεραπεύει τον άνθρωπο, να καθαρίζει τον νου και την καρδιά**

. Ο άνθρωπος, αφού καθαρθεί, στην συνέχεια πρέπει να αποκτήσει φωτισμένο νου, **ώστε να δη τον Θεό και να γίνει γι' αυτόν Παράδεισος**και Βασιλεία των Ουρανών. Αυτό γίνεται με τα μυστήρια και την άσκηση. Και πραγματικά, αυτά τα δύο πρέπει να συνδυάζονται. Η άσκηση, όπως φαίνεται στην πατερική παράδοση, προηγείται του Βαπτίσματος και ακολουθεί μετά από αυτό, προηγείται της θείας Κοινωνίας και ακολουθεί μετά από αυτήν. Όταν απομονώσουμε τα μυστήρια από την άσκηση και την άσκηση από τα μυστήρια, τότε διαστρέφουμε την εκκλησιαστική ζωή.

Αν εξετάσει κανείς επισταμένως **το ευχολόγιο της εκκλησίας, θα διαπιστώση ότι συνιστά μια θεραπευτική αγωγή.** Είναι, θα λέγαμε λίγο παραβολικά, ένα **πνευματικό Ιατρικό σύγγραμμα**για την θεραπεία της ψυχή του ανθρώπου. Και, βέβαια, αυτή η θεραπεία, όπως φαίνεται καθαρά σε όλες τις ευχές των μυστηρίων, αποβλέπει κυρίως στην θεραπεία του νου, στον φωτισμό του νου.**Γι' αυτό ο ιερεύς δεν «κόβει» απλώς εισιτήρια για τον Παράδεισο, αλλά θεραπεύει τον άνθρωπο, ώστε όταν θα δει τον Θεό, να γίνει γι' αυτόν ο Θεός Παράδεισος και όχι Κόλαση, αφού όλοι θα δούμε τον Θεό και δίκαιοι και αμαρτωλοί.** Αν εξετάσει κανείς προσεκτικά την φράγκικη «ασκητική», θα διαπιστώσει ότι αποβλέπει να οδηγήση τον άνθρωπο στην θέα του Θεού. Αλλά το πρόβλημα δεν είναι αυτό, αφού όλοι θα δουν τον Θεό και θα συνομιλήσουν μαζί Του. Άλλωστε, αυτό περιγράφει ο Κύριος στην περικοπή της Μελλούσης Κρίσεως. **Το θέμα είναι να δει ο άνθρωπος τον Θεό θεραπευμένος.**

Η Ορθοδοξία έχει μια μέθοδο θεραπείας. Αυτό φαίνεται εκτός των άλλων και στον υπότιτλο της Φιλοκαλίας. Γράφεται: ***«Φιλοκαλία των ιερών νηπτικών εν η δια της κατά πράξιν και θεωρίαν ο νους καθαίρεται, φωτίζεται και τελειούται».***

δ) Δεν πρέπει να έχουμε ζωηρή επιθυμία να δούμε την δόξα του Θεού, όπως κάνουν πολλοί περίεργοι, και γι' αυτό χρησιμοποιούν πολλούς τρόπους, τον **ανατολικό διαλογισμό και άλλες μεθόδους**. Τέτοια περιέργεια εκτός του ότι μπορεί να οδηγήση σε πλάνη, μπορεί επίσης να διαγράψει διαφορετική πορεία. Στην Ορθόδοξη Εκκλησία, ακριβώς επειδή ο Θεός γίνεται Κόλαση για τους ακάθαρτους, γι' αυτό αισθανόμαστε πρωταρχικό έργο το να καθαρθούμε ψυχικά. Η κάθαρση συνδέεται με την θεραπεία του ανθρώπου, και φυσικά, η θεραπεία είναι η απόκτηση της ανιδιοτελούς αγάπης.

ε) **Κόλαση δεν είναι η απουσία του Θεού, όπως συνήθως λέγεται, αλλά η παρουσία και θέα του Θεού ως φωτιάς.** Και, φυσικά, όπως αναφέραμε σε άλλη ενότητα, από τώρα μπορούμε να γευθούμε τον Παράδεισο και την Κόλαση, θα μπορούσα να πω καλύτερα ότι από τον τρόπο με τον οποίο βιώνουμε από τώρα τον Θεό εξαρτάται και το πως θα Τον βιώσουμε και στην Δευτέρα Παρουσία Του. Κατά τον **όσιο Ηλία τον Πρεσβύτερο**, Παράδεισος είναι η θεωρία των νοητών. Σε αυτήν την θεωρία ο γνωστικός, αυτός, δηλαδή, που απέκτησε την γνώση του Θεού, *«ως εν οικείω οίκω ένδοθεν εισέρχεται εν ευχή».* Ο δε πρακτικός, αυτός, δηλαδή, που βρίσκεται στο στάδιο της καθάρσεως, «*ως παροδίτης οφθήσεται*», αφού έχει μεν την επιθυμία να εισέλθει, αλλά εμποδίζεται από τον φραγμό της πνευματικής του ηλικίας[26]. Ο Παράδεισος είναι η απάθεια, που στην πραγματικότητα, είναι η μεταμόρφωση του παθητικού της ψυχής. Ο όσιος Ηλίας ο Πρεσβύτερος λέγει ότι ο Παράδεισος της απάθειας είναι κρυμμένος μέσα μας και αυτός «εικών εστί του μέλλοντος τους δικαίους υποδέχεσθαι»[27].

Κατά τον όσιο Γρηγορώ τον Σιναΐτη, πυρ και σκότος και σκώληξ και τάρταρος, δηλαδή Κόλαση, είναι «η γενική ηδυπάθεια και η καθολική του σκότους άγνοια και ο εν πασι γαργαλισμός του στρήνους και ο τρόμος και ο βρώμας ο δυσώδης της αμαρτίας». Έτσι, η ηδυπάθεια, η άγνοια και το σκοτάδι, ο τρόμος και η βρωμιά της αμαρτίας είναι βίωση της Κολάσεως από τώρα. Και όλα αυτά είναι « *ως αρραβώνες και απαρχαί των κολάσεων*» από την ζωή αυτή[28].

Το συμπέρασμα αυτής της ανάλυσης είναι ότι η **Εκκλησία είναι Νοσοκομείο και θεραπευτήριο, που θεραπεύει τον άνθρωπο**. Αυτό είναι και το βασικότερο έργο των Ιερέων. Έχοντας αυτήν την προοπτική μπορεί να ασχολείται και με άλλα έργα. Μπορεί, δηλαδή ο ιερεύς να ενδιαφέρεται για τα γενικότερα προβλήματα του λαού, για την φιλανθρωπία και την ελεημοσύνη κ.λ.π. αλλά **το κυριότερο είναι να θεραπεύει τον άνθρωπο. Αυτό είναι το κατ' εξοχήν φιλάνθρωπο έργο, που θα έχει αιώνιες συνέπειες**. Γιατί, **τι το όφελος να ενδιαφέρεται μόνον για τις υλικές ανάγκες και να αδιαφορή για το αιώνιο μέλλον του;** Μια τέτοια Εκκλησία μπορεί να θεωρηθεί και είναι πραγματικά μια **εκκοσμικευμένη** Εκκλησία. Ο άνθρωπος δεν πλάστηκε για να εξαντληθεί μόνον στο ενταύθα, αλλά να προχωρήση και στο επέκεινα. Έτσι, η Εκκλησία ενδιαφέρεται για τον όλο άνθρωπο, που αποτελείται από ψυχή και σώμα.

Υπάρχουν μερικοί που κατηγορούν την Εκκλησία ότι αδιαφορεί για τις κοινωνικές ανάγκες και απουσιάζει από κοινωνικούς και άλλους αγώνες. Κανείς δεν αντιλέγει ότι και σε αυτό το θέμα πρέπει να επεκταθεί η δραστηριότητα της Εκκλησίας. Άλλα τίθεται το ερώτημα. **Ο θάνατος δεν είναι ένα κοινωνικό πρόβλημα;** Εκτός του ότι ταλαιπωρείται ο κάθε άνθρωπος με τον δικό του θάνατο, αφού τον κουβαλά μέσα του από την γέννησή του, επειδή γεννιέται για να πεθάνει, συγχρόνως βασανίζεται από τον θάνατο των προσφιλών του προσώπων. Δεν δημιουργεί κοινωνικά και προσωπικά προβλήματα ο θάνατος; Η Εκκλησία ασχολείται με το φοβερό αυτό πρόβλημα του θανάτου και βοηθά τον άνθρωπο να τον υπερβεί με την εν Χριστώ ζωή.

Ακόμη, όταν ασχολείται η Εκκλησία με την θεραπεία του νου του ανθρώπου, αυτό έχει άμεσες κοινωνικές συνέπειες. Ο θεραπευμένος άνθρωπος είναι ειρηνικός, ειλικρινής, απαθής και επομένως, καλός οικογενειάρχης, καλός πολίτης. Άλλωστε, όπως ένα Νοσοκομείο κατά την διάρκεια κοινωνικών ανωμαλιών εξακολουθεί να θεραπεύει, έτσι και η Εκκλησία κατά την διάρκεια πολλών ανωμαλιών δεν ξεχνά τον θεραπευτικό της χαρακτήρα και θεραπεύει τους ανθρώπους.

Γι’ αυτό, ζώντες μέσα στην Εκκλησία, πρέπει να θεραπευόμαστε με όλα τα μέσα που έχει, τα μυστήρια και την άσκηση, με την μέθοδο που διαθέτει, ώστε και από τώρα, αλλά κυρίως τότε στην Δευτέρα Παρουσία του Χριστού, η Χάρη του Θεού να ενεργεί φωτιστικά και σωτήρια και όχι κολαστικά.
Πηγή: agapienxristou.blogspot.gr